

PRIRUČNIK

za procjenu uticaja propisa
na rodnu ravnopravnost

Priručnik predstavlja praktičan alat za procjenu uticaja propisa na centralnom i lokalnom nivou i olakšaće proces uključivanja rodne perspektive u odluke koje se donose na centralnom i lokalnom nivou.

U ovoj brošuri nalaze se najvažnije informacije i praktična uputstva o tome zašto, kad i kako se princip rodne ravnopravnosti može integrisati u propise i druge odluke koje se donose na centralnom i lokalnom nivou.

Ovaj priručnik je namijenjen:

svim zaposlenima u državnoj upravi koje rade na izradi i sprovođenju propisa na centralnom i lokalnom nivou, sa ciljem da osiguraju senzibilnost, razumijevanje i potrebnu spremnost za potpunu integraciju roda u pravne propise i odluke Vlade i lokalne samouprave

svim zaposlenima na centralnom i lokalnom nivou da bi osigurali senzibilnost, razumijevanje i potrebnu spremnost za potpunu integraciju roda u organizaciju i dizajn usluga koje Vlada i lokalne samouprave pružaju, čime se osigurava da usluge imaju konkretan učinak na napredak u položaju žena i muškaraca u svim oblastima društvenog i javnog života

Priručnik može poslužiti kao koristan alat i ostalim akterima u društvu koji djeluju u oblasti uspostavljanja i jačanja rodne ravnopravnosti, kao što su privredna udruženja i organizacije civilnog društva.

Zašto rodna ravnopravnost u propise?

Rodna ravnopravnost koju mjeri Indeks rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori je 55 od 100, dok je prosjek EU 67,4 što pokazuje da je crnogorsko društvo suočeno s problemom nasilja nad ženama, malim procentom žena na mjestima odlučivanja, diskriminacijom žena, tradicionalnom podjelom uloga između muškaraca i žena.

Uzroci najvećeg jaza rodne ravnopravnosti između muškarca i žene dati su u nastavku:

- Žene su manje aktivne na tržištu rada nego muškarci
- Indeks rodne ravnopravnosti pokazuje da 42,7% žena provede vrijeme brinući se o djeci, starijim osobama, osobama s invaliditetom, rođacima

itd. u odnosu na 23,8% muškaraca

- Žene manje učestvuju u ukupnom broju zaposlenih
- Posljednja anketa Monstat-a o rodnoj snazi otkriva i rodnu segregaciju na tržištu rada
- Horizontalna segregacija po osnovu zanimanja otkriva i vertikalnu nejednakost u zaradama, jer grupisanje žena u stereotipska „ženska zanimanja“ koja su manje plaćena ima uticaj na jaz u zaradama između muškaraca i žena
- Nejednakosti među ženama i muškarcima veće su u poddomenu finansijskih resursa nego u opštoj ekonomskoj situaciji.

Značenje procjene uticaja propisa iz rodne perspektive:

Ovakva analiza omogućiće da se rodna perspektiva primijeni u najranijoj fazi kreiranja politika.

Uočiće rodni aspekt problema politike.

Pomoći će da se uobliče rješenja koja će odgovoriti na različite potrebe žena i muškaraca.

Daće definiciju indikatora za učinak kojim će se mjeriti rezultati sprovođenja mjere i aktivnosti definisane politikama i koje resurse stavljaju na raspolaganje ženama.

Odrediće kakav uticaj imaju politike na status žena i na rodnu jednakost uopšte.

Analiza uticaja propisa iz rodne perspektive

Analiza uticaja propisa je alat za analizu politika koji bi trebalo da ojača dobro upravljanje jer podstiče javnu raspravu i omogućava veću predvidljivost i odgovornost politika. Uloga analize uticaja propisa jeste da se pomogne donosiocima odluka da formulišu, sprovedu i prate promjene u zakonodavnom sistemu, tako što će im pomoći da ocijene da li je određeno pitanje potrebno regulisati.

Ovaj dokument doprinosi uspostavljanju pravnog okvira za izradu kva-

litetnih pravnih propisa na osnovu prethodne procjene postojeće situacije, definisanja ciljeva i razmatranja opcija za rješavanje tih problema, te se uvodi obaveza preispitivanja sprovođenja propisa i konsultacija sa zainteresovanim subjektima. Analiza uticaja dostavlja se u izvještaju pripremljenom na obrascu Ministarstva finansija i socijalnog staranja Crne Gore koji je usvojen kao sastavni dio Uputstva o pripremi i procjeni analize uticaja odluka i drugih propisa organa lokalne samouprave.

Proces sprovođenja procjene uticaja propisa na lokalnom nivou

Ključni koraci u procjeni uticaja propisa:

KORAK 1: Definisanje problema – u okviru kojeg se, između ostalog, razmatra postojeća situacija između muškarca i žene u sektoru u kojem se propis donosi.

KORAK 2: Definisanje ciljeva javne politike uključujući i ciljeve koji će unaprijediti rodnu ravnopravnost na centralnom i lokalnom nivou.

KORAK 3: Identifikovanje opcija javne politike radi postizanja ciljeva javne politike uključujući i ciljeve za postizanje rodne ravnopravnosti na centralnom i lokalnom nivou.

KORAK 4: Analiza pozitivnih i negativnih, odnosno direktnih i indirektnih uticaja rješenja iz prijedloga propisa na lokalnom nivou, procjena ekonomskih, društvenih uticaja, te uticaja na rodnu ravnopravnost i druge lokalne uticaje za svaku od opcija.

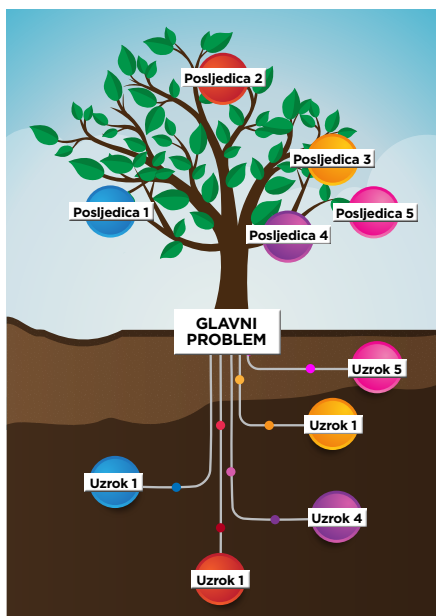
KORAK 5: Definisanje mehanizma praćenja i evaluacije korišćenjem rodnih indikatora.

Izbor najbolje opcije

- Procjena fiskalnog uticaja
- Konsultacije sa svim zainteresovanim stranama
- Prilikom procjene fiskalnog uticaja utvrđuju se finansijska sredstva neophodna za adekvatno sprovođenje predloženog propisa, kao i druge finansijske obaveze koje mogu nastati u procesu implementacije predloženog propisa.
- Konsultacije podrazumijevaju uključivanje svih relevantnih aktera u procjenu najbolje opcije i identifikovanje njihovog interesa za sprovođenje propisa/odluke.

Korak 1: Definisanje problema

Prvi korak u definisanju problema jeste analiza stanja u oblasti koja je predmet mogućeg regulisanja. Analizom stanja utvrđuju se uzroci, obim, vrsta, posljedice i prioriteti u rješavanju problema u oblasti koja se namjerava regulisati propisom.

Korak 2: Definisanje ciljeva

Cilj javne politike odražava željeno stanje u odnosu na definisane probleme. Ako je prethodni korak doveo do identifikacije problema koji imaju rodnu dimenziju, onda i ciljevi trebaju biti rodni. Ako je proces analize stanja doveo do identifikacije ključnih i specifičnih problema, onda se definišu opšti i specifični operativni ciljevi.

Magična formula:
AKTIVNOST + DETALJ (ŠTA)
MJERA + JEDINICA ZA MJERENJE
REZULTATA + VREMENSKI OKVIR

Korak 3: Identifikovanje opcija javne politike

Opcije javne politike su mogući način za postizanje cilja koji je definisan u drugom koraku. Opcije predstavljaju različite mjere, rješenja za identifikovani problem i definisani cilj.

Da bi se mogla dati rodna dimenzija

opcijama, potrebno je naći rješenje za potrebe koje žene imaju, a one su različite od potreba muškaraca.

- Opcije kojima se rješavaju praktične potrebe uključuju žene kao korisnice i možda kao učesnice mjera koje se sprovode propisom.

- Opcije kojima se rješavaju strateške potrebe uključuje žene kao agente promjena ili omogućavaju ženama da postanu agenti promjena.

Korak 4: Procjena uticaja i izbor najbolje opcije

Ovaj korak pomaže da se detaljno razmotre izabrane dvije opcije, procijeni njihov uticaj i obrazloži preferirana opcija i njena rodna dimenzija kad se predlaže da se propis ili odluka donesu.

- Procjena ekonomskog uticaja
- Procjena društvenih uticaja
- Procjena uticaja na životnu sredinu

- Procjena uticaja na rodnu ravnopravnost

Korak 4.1. Konsultacije

Konsultacije podrazumijevaju prikupljanje informacija, mišljenja i prijedloga od različitih aktera.

Korak 4.2. Fiskalne implikacije

Predlagač priprema i procjenu fiskalnog uticaja propisa/odluke koja se predlaže da je skupština ili predsjednik opštine donese.

Korak 4.3. Izbor najbolje opcije

Procjena za izbor najbolje opcije radi se na osnovu sljedećih kriterijuma za odabir najbolje opcije javne politike: efektivnost, efikasnost, politička, finansijska i administrativna izvodljivost, raspodjela troškova, pravičnost i održivost.

Korak 5: Praćenje i evaluacija

● **PRAĆENJE (MONITORING)** - se vrši na osnovu prethodno definisanih indikatora koje je moguće upoređivati s polaznim stanjem.

● **EVALUACIJA** - služi da bi se vidjelo postiže li propis željeni cilj i da informiše o procesu donošenja odluke, odnosno postoji li potreba za uvođenjem novih ili drugačijih mjera javne politike, odnosno izmjenama propisa ili donošenjem novih propisa.

● **INDIKATOR** - Rodni indikatori mjere rodne promjene (transformacije u rodnom ulogama, jednakost u rodnim odnosima, učešće žena u ekonomiji, u

javnom životu, politici itd., kao i promjene u uticaju žena na društvene, ekonomske i političke trendove) u opštini od kad se propis/odluka sprovedi. Rodni indikatori mogu biti osnovni kad pokazuju početno stanje i indikatori rezultata/efekta kad pokazuju gdje želimo biti.

KAD SE RADI EVALUACIJA IZ RODNE PERSPEKTIVE, POTREBNO JE PRONAĆI ODGOVORE NA OVA PITANJA:

- Koja je promjena ostvarena i kakve efekte ta promjena ima na položaj žena i muškaraca u konkretnom slučaju?
- Koja su se rješenja za podsticanje rodne ravnopravnosti pokazala uspješnima i zašto?
- Što je moglo biti urađeno drugačije?

Izveštavanje o procjeni uticaja

Izrađuje se izvještaj o procjeni uticaja propisa. Prije nego što se pripremi izvještaj za procjenu uticaja na rodnu perspektivu predloženog propisa/odluke, potrebno je provjeriti da li su praćene smjernice koristeći Ček listu.

ČEK LISTA ZA PROCJENU UTICAJA PROPISA NA RODNU RAVNOPRAVNOST

PREDUSLOVI

Je li sastav Radne grupe prilagođen principu ravnopravnog učešća žena i muškaraca, koliko je to maksimalno moguće?

Jesu li u fazu definisanja problema uključene osobe koje raspolažu adekvatnim stručnim znanjem u oblasti rodne ravnopravnosti?

Je li razmatrano da li već postoje strategije, javne politike i analize koje ukazuju na problem iz perspektive rodne ravnopravnosti u datoj oblasti?

Raspolažete li podacima razvrstanim po polu?

Uključuju li ovi podaci i podatke o starosnoj dobi, teritorijalnoj zastupljenosti i socio-ekonomske pokazatelje?

Jesu li podaci iskazani kvantitativno i kvalitativno?

Jesu li u listu pitanja i potrebnih dodatnih informacija uključena pitanja koja se odnose na rodni aspekt analize?

Jesu li identifikovani subjekti koji mogu dati odgovore na ta pitanja; Jesu li statistički pokazatelji razvrstani po polu?

Da li je u procesu konsultacija osigurana uključenost rodnih mehanizama, ključnih žena i muškaraca (kao korisnika ili zainteresovanih subjekata), organizacija civilnog društva koje se bave pitanjima prava žena ili ravnopravnošću polova?

KORAK 1

SUŠTINA

Da li se oblast regulisanja odnosi na određene grupe društva i koje? Koga se propis tiče?

Koje su potrebe žena i muškaraca u datoj oblasti na terenu i postoje li razlike u položaju žena i muškaraca, djevojčica i dječaka ili različitih društvenih grupa istog pola? U čemu se ogleda ta razlika i koji je njen obim?

.....
U kojoj mjeri ove razlike utiču na svakodnevni život, prava, položaj i ulogu žena i muškaraca, odnosno djevojčica i dječaka?
.....

.....
Koji su uzroci i posljedice takvog stanja na rodnu ravnopravnost? Postoji li diskriminacija?
.....

.....
Jesu li definisani prioriteti među problemima u vezi s rodnom ravnopravnošću?
.....

.....
Jesu li prezentovani kvantitativni i kvalitativni pokazatelji u vezi s tim problemima?
.....

.....
Da li i u kojoj mjeri javne politike koje se trenutno sprovode mogu uticati na rješavanje identifikovanih problema u cjelini ili djelimično?
.....

.....
Jesu li identifikovani problemi u vezi s ravnopravnošću polova integrisani u tzv. „stablo problema“ u datoj oblasti?
.....

KORAK 2

.....

.....
Koja je željena situacija u odnosu na identifikovani ključni problem i specifične probleme u oblasti koja se tretira popisom?
.....

.....
Je li utvrđeno koja se promjena u društvu očekuje, s obzirom na specifične potrebe muškaraca i žena?
.....

.....
Ukoliko problem/problemi odražavaju rodnu neravnopravnost u prilikama, položaju ili pravima, da li definisani cilj/ciljevi doprinose smanjenju ili eliminisanju te neravnopravnosti/diskriminacije?
.....

.....
Da li definisani cilj/ciljevi doprinose postizanju strateških ciljeva unapređenja rodne ravnopravnosti?
.....

KORAK 3

.....

.....
Jesu li definisane konkretne opcije za rješavanje problema i postizanje ciljeva?
.....

.....
Je li korišćen rodno senzitivni jezik u formulaciji opcija?
.....

.....
Je li procijenjeno koje je od informacija/statističkih podataka koji se odnose na žene i muškarce, potrebno koristiti u svrhu procjene utica-

ja učinka alternativnih opcija iz rodne perspektive.
Jesu li ove informacije dostupne i je li potrebno prikupiti dodatne informacije?

Je li utvrđeno da li rodni mehanizmi, institucije ili organizacije, uključujući i organizacije civilnog društva, posjeduju potrebne dodatne informacije?

Da li je procijenjena potreba stručnog angažmana rodni mehanizma ili organizacija civilnog društva u procjeni učinka opcija?

KORAK 4

EKONOMSKA PROCJENA:

Je li utvrđeno kako se ekonomski učinci odražavaju na položaj žena i muškaraca?

Da li jača ili slabi njihova zastupljenost i uticaj na tržištu, u poslovnom okruženju i slično?

ZAŠTITA OKOLINE:

Je li utvrđeno kako se uticaj na okolinu (klima, upotreba zemljišta, zaštita sigurnosti hrane i slično) odražava na živote žena i muškaraca?

DRUŠTVENA PROCJENA:

Je li uticaj predloženih opcija pozitivan ili negativan na pojedine društvene grupe, posebno žene i marginalizovane/ranjive grupe u društvu?

Da li se konkretnom opcijom jačaju uloga i položaj žena?

PROCJENA NA RODNU RAVNOPRAVNOST:

Je li utvrđeno kako će se svaka od predloženih opcija javne politike odraziti na rodnu ravnopravnost?

FISKALNA PROCJENA:

Da li se propisom uvode određeni nameti građanima i kako to utiče na žene?

U kojoj mjeri će troškovi sprovođenja propisa biti u većoj mjeri na teret ženama u odnosu na muškarce?

Postoji li srazmjerna raspodjela finansijskih sredstava koja se izdvajaju iz javnog budžeta na žene i muškarce?

Je li utvrđeno koja će opcija, u međusobnom odnosu s procjenom učinka, najbolje doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva za unapređenje rodne ravnopravnosti?

KORAK 5

Jesu li u listu podataka koji će se prikupljati uključeni podaci za-
stupljenosti i uticaju propisa na žene i muškarce, dječake i djevojčice
(tamo gdje je to relevantno)?

Je li osigurano mjerenje promjena u položaju žena i muškaraca, dječa-
ka i djevojčica (pozitivne ili negativne)?

Je li osigurano mjerenje kako ove promjene utiču na postizanje identi-
fikovanih ciljeva javne politike/propisa?

Sekretarijat
Savjeta
za konkurentnost

Supported by

European Bank
for Reconstruction and Development

Britanska ambasada
Podgorica

UKaid
from the British people

projekat podržan od strane Evropske banke za obnovu i razvoj - Inicijativa za investicionu klimu i dobro upravljanje, u saradnji sa Vladom Ujedinjenog Kraljevstva: Unapređenje javno – privatnog dijaloga

O Sekretarijatu:

Sekretarijat Savjeta za konkurentnost (SCC) počeo je sa radom u februaru 2019. godine, potpisivanjem Memoranduma o saradnji između Vlade Crne Gore i Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD). Od juna 2020. godine, Vlada Ujedinjenog Kraljevstva, posredstvom Britanske ambasade u Podgorici, kroz Fond za dobru upravu, pruža podršku Sekretarijatu. Misija SCC-a je da doprinosi unapređenju javno - privatnog dijaloga, jačanju konkurentnosti i stvaranju preduslova za što povoljniji poslovni ambijent u Crnoj Gori, prvenstveno kroz rad Savjeta za konkurentnost.

SCC ima misiju da stvara preduslove za povoljnije poslovno okruženje i jednake mogućnosti za sve članove društva. Radimo zajedno sa svim partnerima na unapređenju kapaciteta i svijesti o rodnoj ravnopravnosti u ekonomiji. Priručnik za procjenu uticaja propisa na rodnu ravnopravnost je izrađen u okviru rodne misije Savjeta za konkurentnost.

ENHANCING PUBLIC-PRIVATE DIALOGUE IN MONTENEGRO

📍 Rimski trg br. 46, Podgorica
✉️ scc@scc.org.me

PRATITE NAS:

